

NÁVRAT KE ZDROJŮM PRO POUČENÍ

Matija Murko v myšlenkovém kontextu evropské slavistiky, eds. I. Pospíšil a M. Zelenka, Brno 2005, 218 s.

Někdy v polovině šedesátých let minulého století se rozvinula především mezi historiky diskuse o obsahu a smyslu slavistiky a o jejím postavení mezi ostatními společenskými vědami. O vývoji představ, jejím předmětu a podstatě pak pojednal o dvě desetiletí později Milan Kudělka (*O pojetí slavistiky*, Praha 1984). Kudělka mj. uvádí, že se Matija (Matyáš) Murko v letech první světové války domníval, že filologie je vědou o národnosti. Již před ním však Murkův předchůdce Vatroslav Jagić ve své *Istorii slavjanskoj filologii* (1910) psal, že *slovanská filologie v širokém smyslu slova objímá duševní život slovanských národů, jak se odráží v jejich jazyce a písemných památkách, literárních dílech jednotlivců i společné lidové tvořivosti*. Základem je tedy studium slovanských jazyků, dějin slovanských literatur a lidové slovesné tvorby. Jagićovo pojetí slavistiky M. Murko aktualizoval a zdůraznil na I. sjezdu slovanských filologů (1929) takto: *Filologie není pro nás jen výkladem starých textů, nýbrž živé řeči a všech slovesných výtvorů slovanských národů do nejnovější doby*.

V dosavadních slovinských a českých návratech k vědeckému odkazu např. René Wellka, K. Krejčího, M. Murka, zejména těch z posledních let, přímo nebo nepřímo vystupuje do popředí myšlenková a názorová návaznost, kontinuita, různost i podobnost metodologických postupů, pokračování v díle jejich učitelů, jeho další rozvíjení, upřesňování, doplňování, také ovšem odklon od některých koncepcí a názorů a zjevný i skrytý nesouhlas s nimi. Ukazují mj. rovněž na postupnou diferenciaci a užší nebo širší specializaci.

Máme tak před sebou jasně narýsovaný a neustále doplňovaný a upřesňovaný obraz vývoje slavistiky od Josefa Dobrovského, Jerneje Kopitara, P. J. Šafařika, F. Miklošiče přes V. Jagiče, K. Jirečka, A. N. Veselovského, A. N. Pypina, V. Vondráka až k M. Murkovi, J. Polívkovi, J. Horákovi, J. Pátovi, Fr. Wollmanovi, J. Hrabákovi a D. Ďurišinovi, abych uvedl aspoň některé z těch desítek nejvýraznějších učitelů a žáků, předchůdců a následovníků nebo spoluvůrců jednotlivých slavistických vědních disciplin.

Takto chápu také sborník **Matija Murko v myšlenkovém kontextu evropské slavistiky**. Obsahuje studie, stati a dokumenty českých, slovinských a německých badatelů o tomto *slovinském slavistovi a spoluvůrci meziválečné české slavistiky*, jak jej charakterizoval již v roce 1931 Josef Páta. Sborník obsahuje referáty, které byly z větší části předneseny v roce 2003 na 13. mezinárodním sjezdu slavistů v Lublani (v obsahu autorů i ve sborníku českých příspěvků k tomuto sjezdu je slovinské hlavní město uvedeno podle našeho názoru mylně v jeho slovinské podobě!).

V úvodní stati se uvedení editoři zamýšlejí nad tzv. *třetí cestou slavistiky* a mj. zdůrazňují propojení západních (hlavně francouzsko-německých) a východních (ruských) myšlenkových zdrojů v Murkově srovnávací metodě.

Slovinský slavista a znalec Murkova díla Darko Dolinar založil svou stať na korespondenci M. Murka se slovinským jazykovědcem Franem Ramovšem (1890–1952), z níž vyplývá rozdílné pojetí slavistiky. Snad jedině, co tyto dvě slovinské vědecké osobnosti spojovalo, byl sběr lidové slovesné tvorby.

Pro M. Murka, který si ze slovanské filologie vybral k zápisům a studiu především jednu její složku, tj. jihoslovanskou lidovou slovesnost, byla jedním z impulsů také pražské národopisná výstava (1895), jež ukázala staleté hmotné a duchovní tradice slovanských národů. Právě o Murkově vztahu k etnografii a folkloristice pojednala ve své stati lublaňská odbornice Marija Stanoniková.

Ivo Pospíšil *upozorňuje* ve své studii *na typologii* Murkova vědeckého díla, *především na kreativní okruhy, které vyvolávají otázky po souvislostech Murkovy badatelské orientace a metodologie a jejich možných inspirativních momentech pro dnešní dobu*. Na závěr pak přehledně shrnul do pěti bodů Murkův vědecký odkaz. Za cennější ovšem považuji Pospíšilovo přesvědčení o tom, že bychom se měli vrátit k pojmu *vliv*, který mj. používal také M. Murko. Na to jsem již před mnoha lety upozornil v několika svých vystoupeních a statích a vedl dlouhé diskuse s D. Ďurišinem. Nikoli

abychom se snad znovu vrátili a upadli do vlivologie, nýbrž abychom také v nových podmínkách našeho století s pojmem vliv (působení) pracovali.

Ve své stati o německy psané Murkově práci z konce 19. století, v níž pojednal o německých vlivech na slovanský romantismus a zapojil se tak do diskuse o jinonárodních vlivech na české národní obrození, Miloš Zelenka s tímto pojmem ostatně operuje. Murkovy styky s českými slavisty Zelenka hojně a vhodně doložil citacemi ze vzájemné korespondence, aby tak celistvěji charakterizoval zrod a vývoj srovnávací metody slovinského slavisty. Obdobný pohled na týž Murkův spis podává freiburský vědec Peter Drews, podle něhož Murko spatřoval *nejdůležitější fázi německého působení na české národní obrození [...] již v 18. století [...], v preromantismu, kdy německá literatura často fungovala jako literární vzor a předobraz českého romantismu*. Důkladná je rovněž třetí studie věnovaná témuž Murkovu pojednání, jejímž autorem je českobudějovický literární bohémista D. Tureček.

Hodnotný a podnětný je *príspevok k dejinám európskej slavistiky*, jak zní podtitul stati manželů Zelenkových, především tím, že upozorňuje na rozsáhlou Murkovu korespondenci, nacházející se přinejmenším v desítkách slovanských a dalších evropských archívech. Z pražského Literárního archívu Památníku národního písemnictví a Národní univerzitní knihovny v Lublani (v některých státech mylně uváděné jako Univerzitní národní knihovna) vybrali autoři Anna a Miloš Zelenkovi některé archívní jednotky, které dokládají užitečné styky M. Murka s českými badateli v oblasti slovanských jazyků a literatur. Deset uveřejněných Vlčkových, Jakubcových, Máchalových, Wollmanových aj. dopisů názorně dokládá živé odborné styky významných slavistů. O čtyřech bohatých pražských fondech s Murkovou písemnou pozůstalostí pak pojednává ještě samostatný příspěvek Heleny Mikulové.

Škoda, že je rozsáhlému a svým významem zakladatelskému Murkovu etnograficko-folkloristickému dílu věnována pozornost pouze v jediném příspěvku lublaňské badatelky Ingrid Slavcové-Gradišnikové. Autorka ukazuje zejména na Murkovy důkladné znalosti z oblasti etnografie a na jeho terénní výzkum lidové epiky na Balkáně. Právě tyto dvě složky Murkovy badatelské činnosti by si podle našeho názoru zasloužily další důkladné analýzy, moderní přístupy při jejich hodnocení a zařazení do kontextu slovinské, balkánské slovanské i další evropské etnografie a folkloristiky.

Matyáš Murko znal dílo Jána Kollára a věnoval mu dokonce dvoudílnou monografii. Zaujala ho zejména Kollárova myšlenka slovanské vzájemnosti a sounáležitosti, kterou přijal jako jednotící a sjednocující prostředek. Domnívám se, že se pražská slavistka Alenka Jensterle-Doležalová ve své stati o Murkově pojetí slovanské vzájemnosti mylně nadchla slovem *mýtus*, které v případě pojednání o Kollárově myšlence slovanské vzájemnosti podle našeho názoru nesprávně použil např. R. Pynsent a někteří polští badatelé při charakteristice slovanských vzájemných kulturních styků. Jistě právem autorka Murkovi vytýká jeho *novoiyrismus*, z něhož se vyvinula a dotvářela unitaristická idea tzv. jugoslávství. Myšlenku všestranné slovanské kulturní vzájemnosti bychom měli podle našeho názoru zvláště intenzivně rozvíjet v podmínkách současné globalizace. Tak mnohem názorněji a přesvědčivěji doložíme, že v současné se sjednocující i v budoucí (snad) sjednocené Evropě bude kultura slovanských národů důležitou součástí evropského i světového kulturního dědictví.

Příspěvky Hanse Rotheho (Bonn) o Murkových dopisech Wilhelmu Streitbergovi, Sergia Bonazzy (Verona) o vztazích M. Murka s ruskými slavisty a stať Andreji Želeové (Lublaň) o Murkových jazykovědných zájmech a výsledcích nadále dokresluje obraz slovinsko-českého badatele, který v jednom dopise F. Wollmanovi z počátku roku 1937 mj. napsal, že *naši předkové byli přece mnohem více Slovany, nežli my myslíme*.

Ivan Dorovský